

ROMÂNIA – ARBITRU ÎN RĂZBOAIELE BALCANICE

1. **CONTEXTUL GENERAL:** Preludiul Primului Război Mondial s-a constituit în două războaie regionale, desfășurate între anii 1912 și 1913, în sud-estul Europei, denumite și războaiele balcanice. În primul război (1912), Bulgaria, Muntenegru, Serbia și Grecia au luptat împotriva Imperiului Otoman. După ce acesta a fost înfrânt, între Bulgaria, pe de-o parte, și Grecia, Muntenegru și Serbia, pe de altă parte, a izbucnit un nou conflict pentru reîmpărțirea a numeroase zone din Macedonia, Albania și Tracia, cucerite de la otomani. România a intrat în război împotriva Bulgariei în 1913.

Războaiele balcanice s-au desfășurat în condițiile creșterii tensiunii internaționale la începutul secolului al XX-lea. Astfel, între cele două blocuri politico-militare, Antanta (Franța, Anglia și Rusia) și Puterile Centrale (Germania și Austro-Ungaria, Italia, România), contradicțiile se manifestau latent. După 1907, acestea au fost din ce în ce mai vizibile. S-a adăugat și manifestarea cu putere a naționalismelor din cadrul imperiilor multinaționale, în speță, în Imperiul Otoman, care încă stăpânea zone din Peninsula Balcanică. La începutul secolului al XX-lea, aceste ultime mișcări au fost folosite de Marile Puteri pentru a testa rapiditatea și capacitatea de reacție la nivel european. Cauza războaielor s-a aflat în formarea incompletă a statelor naționale pe ruinele Imperiului Otoman. Astfel, în secolul al XIX-lea, sârbii au încorporat importante teritorii în urma războiului ruso-turc din 1877-1878, iar Grecia a obținut Tesalia în 1881, deși a pierdut în 1897 o mică parte în favoarea Imperiului Otoman. Bulgaria era în 1878 un principat autonom. În 1885, ca urmare a unei răscoale, a încorporat fosta provincie Rumelia Orientală. Alături de Muntenegru, statele menționate aspirau la controlul unor noi teritorii balcanice, aflate sub stăpânire otomană. Tensiunile dintre statele balcanice legate de aspirațiile populațiilor din Macedonia și Tracia s-au liniștit pentru moment, în urma intervențiilor Marilor Puteri, de la jumătatea secolului al XIX-lea, care vizau asigurarea unei mai bune protecții pentru creștinii majoritari, precum și pentru păstrarea statu-quoului teritorial. Problema viabilității stăpânirii otomane a fost însă din nou pusă în discuție după Revoluția Junilor Turci din iulie 1908, care l-a obligat pe sultanul otoman să revină asupra constituției suspendate. Austro-Ungaria a profitat de nesiguranța din viața politică otomană pentru a anexa oficial provincia otomană Bosnia-Herțegovina, pe care o administra încă din 1878. Apoi, Bulgaria și-a declarat independența (8 octombrie 1908), iar grecii din Creta au proclamat unificarea cu Grecia, în 1912, deși opoziția Marilor Puteri a împiedicat punerea în practică a ultimei acțiuni. Serbia s-a simțit puternic frustrată de încorporarea Bosniei-Herțegovina de către Austro-Ungaria, cu cei 825.000 de sârbi ortodocși. În martie 1908, aceasta a fost obligată să accepte anexarea și să restrângă demonstrațiile antihabsburgice printre grupurile naționaliste sârbe. Totodată, guvernul de la Belgrad privea către fostele teritorii sârbe din sud, în special „Vechea Serbie”, adică Sângeacul Novi Pazar și provincia Kosovo. Inițial, sub încurajarea tacită a Rusiei, au fost încheiate o serie de înțelegeri între Serbia și Bulgaria în martie 1912 și, respectiv, între Grecia și Bulgaria în mai 1912. În octombrie același an, Muntenegru a încheiat, de asemenea, înțelegeri cu Serbia și Bulgaria. Primul război balcanic a urmat imediat. După înfrângerea Porții, au răbufnit neînțelegerile între foștii aliați pe seama controlului asupra teritoriilor recent preluate de la otomani. Ca urmare, între Bulgaria, pe de-o parte, și Grecia, Muntenegru și Serbia, pe de altă parte, a izbucnit un nou conflict. Manifestându-se ca un real arbitru politic în zonă, armata română a trecut Dunărea pe 14 iulie 1913, amenințând Sofia, capitala Bulgariei. În același timp, Imperiul Otoman a desfășurat trupe la granița bulgară dinspre sud-est. Cu toate că armata bulgară ieșise învingătoare în luptele din Macedonia, împotriva armatelor greacă și sârbă, în fața pătrunderii trupelor române și a izbucnirii epidemiei de holeră, guvernul bulgar a cerut pace. Tratatul s-a desfășurat la București, iar acordul de pace propriu-zis s-a semnat în același oraș la 10 august 1913. În urma păcii, România a anexat Cadrilaterul, teritoriul din sudul Dobrogei și nord-estul Bulgariei, ocupat încă din 10 iulie 1913. Pacea de la București nu a reușit să lichideze animozitățile dintre națiunile din Balcani, iar Primul Război Mondial nu a fost decât ocazia pentru luarea revanșei. De aceea, Bulgaria s-a alăturat, în 1915, Puterilor Centrale.

2. SURSE ISTORICE:

„...Articolul II Între regatul Bulgariei și Regatul României, vechea graniță între Dunăre și Marea Neagră este în conformitate cu procesul verbal încheiat de delegații militari respectivi și anexat la Protocolul Nr. 3 din 22 Iulie (5 August) 1913 al Conferinței din București... Noua graniță va porni de la Dunăre, din sus de Turtucaia, ca să ajungă la Marea Neagră, la miazăzi de Ekrene...” (Din Textul tratatului de la București în Texte și documente privind istoria modernă a României, Vol. II)

„...Bulgaria a considerat acest tratat[de la București] ca fiind un dictat; el împiedica îndeplinirea idealului unei Bulgarii Mari, care să cuprindă: Dobrogea de Jos, Macedonia și Tracia. Pentru mulți actori politici din România, fie că era vorba de susținerea unei politici alături de Puterile Centrale, sau de una antantofilă, Conferința și Tratatul de Pace de la București au reprezentat momentul de afirmare a statului român ca un factor de echilibru și pace în Balcani. Mulți au văzut în Tratatul de la București momentul de ruptură a relațiilor dintre România și Puterile Centrale”. (Gheorghe Zbucnea, România și războaiele balcanice 1912-1913)

3. **BIBLIOGRAFIE:** - F.M. Anderson, A.S. Hershey, Handbook for the Diplomatic History of Europe, Asia, and Africa 1870-1914, Prepared for the National Board for Historical Service, Washington D.C., Government Printing Office, 1918. - Report of the International Commission To Inquire into the Causes and Conduct of the Balkan Wars, 1914. - Gheorghe Zbucnea, România și războaiele balcanice 1912-1913, București, 1999.

4. **CRONOLOGIE:**

- 1912-1913 – Războaiele balcanice
- 1913 – România ia parte la al doilea război balcanic
- 1913 – Pacea de la București